

ИССИҚХОНАЛАРДА ПОМИДОР ЕТИШТИРИШ

Етилган помидор ўсимлигининг пояси бир нечта шохларда иборат бўлади. Ушбу шохларда барглар ва гул ғунчалари бўлади. Поя новдасининг юқори қисми 6-12 та барглардан сўнг гул ғунчалари билан яқунланади.

Ҳар бир новдасида 3-5 тадан барг ва ўсувчи бўғимларга эга бўлган навлар баландликка қараб доимий ўсиб бориш хусусиятига эга бўлиб, улар *индентерминантлар* деб аталади. Мазкур

навларда дастлабки гул ғунчалари 9-12 барглар устида шаклланади, кейингилари эса 2-3 та барглардан сўнг пайдо бўлади. Агар ён новдаларда ўсиб чиқувчи бўғимлар бўлмаса, поянинг ўзаги ўсишдан эрта тўхтади. Кам шохлайдиган, ўсиши чекланган ва гул ғунчалари 1-2 баргдан кейин ёки кетма-кет жойлашадиган навлар *детерминантлар* деб номланади.

Ўсиб чиқишдан то биринчи ғунчаларнинг гуллашигача 50-60 кун ўтади. *Индентерминант* навларда ён новдалар олиб ташланганда, 3-4 та гул ғунчалари бир вақтда гуллайди. Детерминант навлар бирданига қийғос гуллайди. Уларда гуллашдан ҳосил пишиб етилишигача 35-60 кун ўтади. Ҳосил тугунларининг ранги дастлаб яшил, кейин кўнғирсимон, сўнг пушти, оч қизил ва қизил кўринишларда бўлади. Ҳосил пишиб етилишининг икки, яъни биологик ва техник босқичлари фарқ қилади. Биологик босқич ҳосил тугунчалари пайдо бўлгандан сўнг 40-45 кундан кейин бошланади. Бунда ҳосилнинг уруғи ўзига хос бўлган ўлчамлар ва кўринишни эгаллайди, ҳосил доналари эса ўзининг максимал ўлчамларига етишади, лекин яшил рангда бўлади. Ҳосил рангининг 5-15 кун ичида ўзгариб, қизил тусга кириши, унинг техник жиҳатдан пишганлиги ва истеъмолга тайёрлигидан дарак беради. Ўсимликнинг яшил тусдаги ҳосилини йиғиб олиш ва уни узоқ масофаларга ташиш давомида пишиб етилишини назарда тутиш амалиёти айнан мана шу муддатларга асосланади.

Иссиқхоналарнинг ўзига хос хусусиятлари кеч кузги ва қишки мавсумларда ёритилганликнинг камайиши, ҳаво нисбий намлигининг

юқорилиги, баҳорнинг охири ва ёз ойларида ўта исиб кетиши, касалликлар ва зараркундаларнинг тез кўпайиши ва ривожланиши, бир марта навбатлаб экиш давомида ташқи муҳит шароитидаги ўзгаришларнинг катталиги ва бошқаларда акс этади. Шу туфайли иссиқхоналарга экиладиган помидорларнинг навлари ва дурагайлари санаб ўтилган шароитларга яхши мослашган бўлиши лозим.

Узоқ муддатли навбаллаб экишда *индентерминант* навлар ва дурагайлاردан фойдаланиш яхши натижа беради. Чунки уларнинг ҳар бир тупи 20-25 та гул ғунчалари ҳосил қилади. Баҳорги иситилмайдиган ва тез ҳосил берадиган иссиқхоналарда *детерминант* навлар ва дурагайларлардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир. Уларнинг *супер детерминант* навлари ҳам мавжуд бўлиб, асосий поясида 6-7 та баргдан сўнг 2-3 та дастлабки гул ғунчалари, кейингилари эса 1-2 та баргдан сўнг ёки устма-уст жойлашган бўлади. *Асл детерминант* навларда эса 8-9 та баргдан сўнг 4-6 та дастлабки гул ғунчалари, кейингилари эса 1-2 та баргдан сўнг жойлашади. Помидорларнинг *ярим детерминант* навларида дастлабки 7-8 та гул ғунчалари, кейингилари эса 2-3 та баргдан сўнг пайдо бўлади.

Помидорларнинг *индентерминант* навлари узлуксиз ва чекланмаган ўсишда бўлади. Уларнинг гуллаш ва ҳосил туғиш жараёнлари вегетация даврида тўла давом этади. *Детерминант* навлар эса анча тезпишар бўлиб, бирданига тўкин ҳосил беради. Улар ноқулай шароитлар ва касалликларга анча бардошлидир. Мазкур навларнинг камчилиги ҳосил ва ҳосил тугунларининг бир текисда, кетма-кет шаклланмаслигида акс этади. Шунинг учун иссиқхоналарда асосан *индентерминант* ҳамда *ярим детерминант* навлар ва гибридлар етиштирилади.

Дафнис F₁

Жалила F₁

Мақола муаллифи

Абдиев Зафарали

Фермерлар мактаби Тошкент ҳудудий маркази

“Иссиқхона хўжалиги” модули ўқитувчиси